

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՐԻՋԻ ՊԱՌԱԿՏԻՉ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՅԱՐԱԿԻՑ ԿԵՏԵՐԸ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Երկու տարի է ի վեր Փարիզէն արտասովոր և մեր Միութեան միասնականութեան սպաս-
նացող Հարժում մը սկսած էր տեղւոյն մէկ քանի պատասխանատու անդամներուն կողմէ, ու-
րոնց հրապարակային ելոյթներուն արձագանգ հանդիսացաւ ծանօթ հասանքի մը Մամուլը,
Հ. Բ. Ը. Միութեան հանդէպ իր սովորական անբարեացակամ հրատարակութիւններով:

Փարիզ բաւականացաւ մէջը հրապարակ նետելով ու նաեւ չարաչար դարձակով տեղ-

Ս. ԶԱՏԿԻ ՈՒ ԵՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԸ

ԿՈՄԻՏԵԱՆՆԵՆ ԵՐԳՉՍԻՈՒՄԵՐԸ

ԵՐՈՒՍԱԴԷՄԻ ՄԷՁ

Այս օրի, Ս. Զատկի տօնին առիթով, Ս. Քաղաքն ունեցաւ հոծ ուխտաւորութիւն: Ասոր կը նպաստէր նաեւ այն իրողութիւնը, թէ այս օրի Ս. Զատկի տօնը կը զուգակի-
պէր թէ՛ ըստ նոր եւ թէ՛ ըստ Հին Տոմար-
ներու միեւնոյն օրը՝ Ապրիլի 14ին: Հայ ուխտաւորներու քիւր, հակառակ Միջին Արեւելի
հաղափառում անկայուն վիճակին, հասաւ մօտ 2500ի: Անոնք Ս. Երուսաղէմ
ժամանեցին Ապրիլի առաջին եօրեակի ըն-
թացին, եւ Աւագ շաբաթուն եւ Ս. Զատկի
հոգեգրու ու մեծահաղէկ արարողութեանց
ներկայ գտնուելէ, Ս. Երկրիս գոնազան Սրբա-
վայրերը այցելելէ եւ անոնց մէջ իրենց
ուխտեր կատարելէ ետք, լիացած հոգով եւ
մխիթարում արձով վերադարձան իրենց
տեղեր, Ս. Զատկի տօնին յաջորդող օրերուն:
Հոգ. Հայրերէ քաղկացած Աւստաւորաց Ըն-
դունելութեան Յանձնախումբ մը ըրաւ իր
կարելին, ուխտաւորներու տեղաւորման, Ս.
Տեղեւոյ տնում խմբական այցելութեան եւ
քաջարութեանց եւ այլ կերպերով զոն ձգե-
լու համար ուխտաւորները: Վստահ ենք թէ
բոլորն ալ Ս. Երկրէն մեկնեցան հոգեկան
բաւարարութեամբ մը զոնացած, իրենց հետ
հաղցը ու անջնջիկ տպաւորութիւններ տա-
նելով Տեղեւոյնական Սրբավայրերէն եւ Ս. Յա-
կոբեանց փառապանծ Հասաւորութիւնէն:

13 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ (Ճրագալոյց
Զատկի), կեսօրէ ետք ժամը 1ին Պէյրութին
ուխտաւորաբար Ս. Քաղաք ժամանեց Բա-
նասուն երկսեռ անդամներէ բաղկացած
Կոմիտեան երգչախումբը, առաջնորդու-
թեամբ խումբին ղեկավար Տիար Պետր
Պանտահարեանի:

Երգչախումբը չորս օրէր մնաց Երուսա-
ղէմ եւ Ճրագալոյցի երկօրեան, ինչպէս
նաեւ Զատիկուն երկուշաբթիի պատար-
հական հանդիսատէս Ս. Պատարագին բերու-
ի ձայնական շնորհը, առաւել վաղ մը
տալով մեծաւաճ այդ արարողութեանց: Բո-
լոր ներկայ հաւատացեալները հիացումով
ունկնդրեցին Ս. Պատարագի իրենց երգե-
ցողութիւնները:

Կիրակի, 14 Ապրիլի երեկոյեան ժամը
6.30ին, Ֆրեւներու արահին մէջ, ի ներկա-
յութեան Երուսաղէմի Կառավարչին, Միա-
բանութեան անդամներուն եւ ժողովուրդի
բազմութեան, երգչախումբը հանդէս եկաւ
Համերգով մը: Մենեքեց Տիկին Արփինէ
Փեհլիվանեան եւ իր շնորհալի ու գրաւիչ
ձայնով հմայեց ունկնդիրները: Երեկոյը
աւարտեցաւ ժամը 8ին:

այն մեր օրկանը եղող **Ճինաբար** պարբերաթերթին սխեմաները, այլ 10 Հոկտ. 1962-ին ի վերաբերյալ առած է Զուլեյքերիական դատարան մը, Լոգանի մէջ: Աւելին բլլալով՝ զեռ նոր լոյս նսնած է 6 Գեկտ. 1962 թուակիր գրքոյկ մը, «Լուսարանութիւն մը Հ. Բ. Բ. Միութեան բարանդամներուն համար» վերնագրով, առին կողմ գրկուած ոչ-անդամներու իսկ, որուն պարանակութիւնը և անոր բնկերացող շրջաբերականին էապէս անաղելու յերկրաքննելը լիալի կը յատկանշեն հեղինակներուն գործեղակերպը և յանկերգած սէրը հանգէպ մեր Միութեան:

Կեզր. վարչ. Ժողովս պիտի նախընտրէր շարունակել իր լուսութիւնը, զերծ պահելու համար մեր կազմակերպութիւնը հրապարակային աւելորդ բանավէճերէ որոնց վերջը չի գտնուիր առկա անգամ սնունդ գտնելու: Հասարակութեան ծանօթ է Միութեան նախախնամակա գործունէութիւնը՝ լուսագոյն պատասխանը առին կարգի ելոյթներու դէմ, ծանօթ են վերջի զեկավար Մարմիններն ու անոնց բնորոշող անդամները: Փարիզի պատասխանատուները յայտ բերին իրենց բուն գիմագիծը՝ անխորհուրդ և անկերպաս իրենց քայլերով որոնք ինչնին կը դատապարտեն գիրքերը:

Մեր լուսութիւնը, սակայն, ազատ ասպարէզ բացած եղաւ Փարիզի, որ կը խորհի թաւնին ինչ ներքին պիտի բլլայ իրեն, քանի որ, յանուն ներքին համերաշխութեան, համերաշխութեամբ ջանադիր եղած էինք սկիզբէն իսկ խաղաղ միջոցներով կարգադրել վէճերաւական տարակարծութիւն մը՝ որ գործնական իմաստ մը չունէր:

Միութեան ներշնչանքներն ու համակիրները, ողորդած Փարիզի թուղթերէն, մասնաւորաբար որ մեր հասկնալի լուսութիւնը շատերու մաս համանիշ կը դասնայ իրեն իրականութիւն ներկայացուած յերկրաքննելուն:

Հարկ եղաւ, գոնէ դուռը Պաշտօնական Զեկոյցով մը, 31 Հոկտ. 1962-ին, հանրային կարծիքին սեփականութիւնը դարձնել Միութեան Պատուոյ նախագահ Զարեհ Պէյ Նուպարի պատգամ-նամակը, 20 Սեպտ. 1962 թուակիր, ուղղեալ նախագահ Տիար Ալեք Մանուկեանի, այլ յոյսով որ այսքան մը լուսարանութիւն բաւարար պիտի բլլար:

Այդ գնահատանքի թանկագին գիրքին առջի, որ միանգամայն դատապարտութեան թուղթ մըն էր ուղղեալ Փարիզի, վերջինս ուրիշ հար չգտաւ բայց եթէ պոստալ կանչել թէ ան արգիւնք է յիշարէութեան մը, «Անարակելի վերաբերմունքի մը», Զարեհ Պէյ Նուպարէն պատգամներ մը կարգելով ստորագրութիւն մը, են. են.:

Եւ իրեն թէ փաստ, գրքոյկին մէջ լուսանկարած են Զարեհ Պէյ Նուպարի մէկ երկուողը, զրկուած՝ պատգամէն որ մը ետք Տիար Ալեք Մանուկեանի, որուն բովանդակութիւնը կը հասնէ սակալի պատգամը, ինչպէս ցոյց պիտի տանք:

Այժմ Կեզր. վարչութիւնս ինքզինք պարտաւոր կը դրայ Միութեան բոլոր ներշնչանքներուն, Մասնաճիւղերուն, անդամներուն, համակիրներուն և հանրային անաչառ կարծիքին բացատրելու և ցոյց տալու թէ խարէութիւնը որոնց կողմէ կուգայ, Զարեհ Պէյ Նուպարի պատգամէն սկսեալ մինչև Լոգանի Հաշտարար Ատեանէն խնամակալութեան մը որոշումը....:

Բայց նախապէս ներկայացնենք վէճին էութիւնը և տանի Փարիզի ալ բուն պատկերը, իրենց իսկ կողմէ գրի առնեալ...., որ ցայտուն կերպով ի յայտ կը բերէ թէ ինչ թաքուն մասնաճիւղեր կան պառակալիշ շարժումին ետեւ, և որ կը բացատրէ թէ հակառակ մեր ցոյց տուած առին կարգի բարեաւանդամութեան, ինչո՞ւ անկարելի եղաւ հարցը ներքնապէս կարգադրել:

Առ այդ, բնաւ հարկ չենք տեսներ մինչև 1929, 1930 և 1932 թուականները ետ երթալով, ինչպէս բրած է Փարիզի գրքոյկը, իբր թէ պատմական ներածականով մը, այնքան անկատար ու վիճելի, զերազնաճառել տալու համար 1924-ի շրջանի լոյսին տակ Զուլեյքերիական կանոնադրութեան մը առաւելութիւնները, խնդրոյ առարկայ դարձնելու համար Կեզրանի 1940-ին Փարիզէն Նիւ եորք փոխադրութեան տեղանայացումը, վարիշ Պատուիրակ մեր ցոյց տուած մէկ չին տեղեկագրէն ևս հատուածներ արտատպելով, երբ այդ վարիշ Պատուիրակը 1941-ին Նիւ եորք ժամանած է և միեւնոյն հանգամանքով երկու տարի հոս պաշտօնավարած՝ մեր Կեզրանական վարչութեան կողքին: Եւ այդ Կեզրանէն է որ ծնունդ առած են և նշանակուած՝ Փարիզի յաջորդական բոլոր Յանձնաժողովները մինչև այսօր:

Հարկ չենք տեսներ նաև բանավէճի բունուելու նախագահ Տիար Ալեք Մանուկեանէ և Ընդհ. Տնօրէն Տիար Դ. Կերակոսեանէ արտատպուած մի քանի նամակներու չաբջ: Ետ պիտի տեսնենք հարցի մը ամբողջական թղթածրարէն առնել մասնակի կեղծով վաւերաթուղթ մը, տարիներ առաջուան թուականներով, և զանոնք հրամցնել առանց անոնց տուն տուող անմիջական պատճառներուն բացատրութեան, երբ յետագայ զէպեր ծնունդ տուած են նոր կացութիւններու, որոնց լոյսին տակ հարցերը այլապէս կը ներկայանան այսօր (*):

(*) Հակառակ այս մասին վէճի չբռնուելու մեր ցանկութեան, Փարիզի հետ հետի ունեցած բանակցութեանց աւել, մեր բուն դիրքը որոշապէս կը տեսնուի հետեւեալ բանի մը հակիրճ մէջբերումներէն զոր կը կատարենք իրենց իսկ պատգամած անեմագրութիւններէն. —

բակցութիւնը, գլխաւորաբար Միութեան անշարժ կալուածներուն համար, սահմանափակ անդամակցութեամբ:

Այս փոփոխութիւնը կատարելու համար ամերիկացի և գուիցերիացի իրաւագէտներ հարցը իր ամէն կողմերով ուսումնասիրեցին, որպէսզի օրինական բոլոր պայմանները լրացունեն և ապագայ սրիկ բարգաւթեան տեղի չարուի:

Ամէն ապահովութիւն ունենալէ վերջ, Կեզը, Վարչութիւնը քուէարկուելիք որոշումները գրկեց Միութեան բոլոր իրաւասու անդամներուն, արտասահմանի թէ Ամերիկայի մէջ:

Այս գլխաւոր որոշումներն ու անոնց յարակից մանրամասնութիւնները պարունակող փոխանորդագրութիւնները՝ Հ. Բ. Բ. Միութեան իրաւասու անդամներուն «այս» կամ «ո՛չ» քուէով, ատորագրուած՝ Կեզը, Գրասենեակը գրկուած էին ժողովէն առաջ: Ապա, 19 Փետրուար 1955 թ. ընդհանուր ժողովին մէջ, Միութիւնը իրիկ Ամերիկեան իրաւական անձնաւորութեամբ ընկերակցութիւն կազմակերպելու որոշումը քուէարկուեցաւ: 25 Մի գէտ 2540 ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ: Միեւնոյն առան, միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ Միութեան բոլոր Թրքիաները Լանտսէն Նիւ Եօրք փոխադրելու որոշումը, ձեռնպահութեամբ միայն Եւրոպայի Կեզը. Յանձնաժողովի Պատուիրակին՝ Տօքթ. Ա. Պիւլյաքեանի:

Տօքթ. Ա. Պիւլյաքեան, որ Եւրոպայի Յանձնաժողովին կողմէ ներկայ գտնուած էր Ընդհանուր ժողովին, Նախագահէն խնդրեց որ արուած որոշումներուն մասին իր լուսարանութիւնները նամակով մը հաղորդէ նաեւ Փարիզ:

Նախագահին այդ նամակին՝ Եւրոպայի Կեզը. Յանձնաժողովը՝ իր Ատենապետ Ն. Ֆրէնկեանի և Ատենադպիր Հ. Թափաքեանի ստորագրութեանը տակ, — բուն այս երեք անձերն են այսօր դատ բացողները, — պատասխանեց իր 30 Մարտ 1955 թիւ 64475 գրութեամբ, որ ի մէջ այլոց կը յայտարարէ. —

«... Մեր պատիւընդունելի է մեր 15 Մարտի վերջիցայ լիակատար բացահայտեանց եւ ձեռնկոտորեանց լոյսին տակ փարսեցաւ մեր միաբերուն վրայ չիրող մեուք եւ այժմ մենք զմեզ կարող կը զգանք զիսկ-ցօրէն հանդարտեցնելու լուսաբանութեան կարօս մեր բարեկամները...»:

«... Մեր կարգին եւս բոս ամենայնի կը վաւերացնենք մեր ներկայացուցչիւն ընած զիրքը յաւանի ժողովոյ՝ որ իր հաւանութիւնը տալ պատշաճ համարած է միաձայնութեամբ արուած որոշումներուն:

«... Ամէն պարագայի տակ, կատարեալ եւ անխախտ է մեր սէրն ու վստահութիւնը Պաշկ. Կեզը. Վարչութեանց մեծայարգ անդամներուն վրայ եւ հոգեւին կը բաժնենք մեր նախանձախնայութիւնը օրէ օր տալի կարգացած եւ զօրացած տեսնելու մեր Միութեան մեծագործելու հմտաւարութիւնները, առ այդ նախանց ու ետանց եւ զոմարեութեան ոգի ներշնչելով մեր բոլոր վարիչներուն եւ անդամներուն...»:

Այս տողերը շատ պերճախօս են և որեւէ մեկնաբանութեան չեն կարօտիր, ցոյց տալով համար թէ ի՞նչ էր զիրքը Եւրոպայի Կեզը. Յանձնաժողովին՝ Միութեան նորակազմ Ամերիկեան անձնաւորութեան հանդէպ, և հեռաւոր սրբան հիմնական հակասութեան մէջ է առ այսօր, գրծելով իր անցեալը:

أصدرها - بطريق كنيّة الارمن الارثوذكس المدير والمحرر المسؤول - صاحب النافذة رئيس الاساقفة هايكازون أبراهاميان
تطبع في مطبعة دير الارمن - القدس العدد ٤
أبريل ١٩٦٣

Proprietor - His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem, Armenian Patriarchate, Jerusalem.
Editor - Archbishop Haigazoun Abrahamian, Armenian Convent, Jerusalem.
Printed by the Armenian Convent Printing Press, Jerusalem.